

Zanavykų kultūros ir charakterio bruožai

Angelė Vyšniauskaitė

Vienas amerikiečių politologas yra rašęs, jog gyvenime svarbūs trys dalykai – ekonomika, politika ir kultūra. Iš jų svarbiausias yra kultūra, o kultūroje reikšmingiausia moralė. Norėdami geriau pažinti kurį nors kraštą, pirmiausia stengiamės susipažinti su to krašto kultūra, jos moraliniu turiniu. Tad ir dabar, stengdamiesi susipažinti su Griškabūdžiu, turime pirmiausia pasižvalgyti po visą tą kraštą, kuriam Griškabūdis priklauso, artimiau susipažinti su Suvalkijos sritimi Zanavykija. Apie ją yra nemaža rašyta, nes nemaža iškilių įvairių specialybių Lietuvos žmonių yra kilę iš to krašto. Apie zanavykus sklando ir nemaža anekdotų, kuriuose pajuokiamas jų išdidumas, orumas, savigarba (nors tai nėra jų specialiai demonstruojama), kai kurie išorės bruožai. Ir tai labai gerai: jeigu kuriami anekdotai, vadinasi, tasai objektas ar subjektas ne iš kelmo spirtas. Žinoma, kai kurie kitų Lietuvos etnografinių sričių atstovai, neišsigilinę į tikrąjį zanavyko charakterį, „prašauna pro šikšnele“, tiesiog sumeluoja. Bet zanavykai yra atlaidūs.

Taigi kas yra ta Zanavykija? Kalbant apie Suvalkijos etnografinį regioną, visada atkreipiamas dėmesys į šiaurinę jo dalį, vadinamuosius zanavykus, lietuviškiau sakytume – užnoviškius, išikūrusius už Novos upės. Rytinio šio regiono pakraščio gyventojai buvo vadinami kapsais, pati piečiausia dalis, Alytaus kampas – jau dzūkiškas. Tokį Suvalkijos suskirstymą lėmė ne vien istorinė praeitis, kalbos ypatumai, bet ir kai kurie gyvensenos, būdo bruožai. Nors skirtumų ir ne tiek daug, kiek tarp atskirų tautų, tačiau kai ką vis dėlto galima pastebėti.

Dar 1921 m. kun. Justinas Staugaitis (vėlesnis Telšių vyskupas) viename savo ankstyviausių darbų taip yra apibūdinęs Zanavykijos ribas:

„Pirmiausia žemėlapyje susiieškok šiuos punktus: Višakio Rūdą, Piliškius, Naumiestį, Sintautus ir Griškabūdį“¹.

Autorius, paminėjęs šią teritoriją supančias Šešupės, Novos, Višakio upes, tiesa, nėra aiškiau paminėjęs Šakių, nors keliose vietose sako, kad šis plotas atsiremia į „didžiausias Šakių apskrities girias“. Kun. Jonas Totoraitis, „Sūduvos Suvalkijos istorijos“ autorius, teigia, kad

„šiaurinė Sūduvos dalis, tai yra šalis, kurios siena šiaurėje pradedant nuo Zapyškio, Nemuno, pietuose Šešupė nuo tos vietos, kur į ją įteka Višakis, vakaruose Prūsų riba ir rytuose Višakis. [...] Visa ta šalis prasidedant XVI šimtmečiui buvo dar tik vienos girios, kurių savininkas buvo didysis kunigaikštis, ir dėl to jos buvo didžiojo kunigaikščio medžioklės vieta“².

Toliau šis autorius iškelia ir kai kuriuos savitus šio krašto istorijos elementus. Jis teigia, jog

¹ Staugaitis J. Zanavykai, *Švietimo darbas*, Kaunas, 1921, nr. 3–4, p. 66.

² Totoraitis J. *Sūduvos Suvalkijos istorija*, Kaunas, 1938, p. 587.

„nauji sodžiai išretėjusiose giriose ypač sparčiai dygo antroje pusėje XVII šimtmečio. Naujų kaimų kūrimasis ėjo Valakų įstatymo nustatyta tvarka. Šiaurinės Sūduvos valstiečiai nėjo baudžiatvos, o mokėjo tik mokesčius. [...] Ūkininkų padėtis buvo lengvesnė kaip daug kur Lietuvoje“³.

Suvalkijoje buvo mažiau dvarų, o net ir buvusiųjų valstiečiai jau XIX a. pradžioje buvo atleisti iš baudžiatvos. Visa tai padėjo susiformuoti kiek išsiskiriančiam Suvalkijos gyventojų tipui. Neabejotinai prie to prisidėjo ir šio krašto ryšiai su gretima lietuviškąja Rytų Prūsijos, arba Mažosios Lietuvos, sritimi, kur buvo išspausdinta pirmoji lietuviška knyga – Martyno Mažvydo „Katekizmo prasti žodžiai“, kur pasirodė Jono Basanavičiaus „Aušra“, iš kur sklido Vinco Kudirkos „Varpo“ dūžiai, nusitiesė knygnešių keliai. Visa tai ugdė lietuvių tautos pasipriešinimą carizmui. Galima pritarti teiginiui, kad

„Suvalkija – pasipriešinimo kryžiuočių invazijai, tautinio atgimimo lopšys, knygnešių kryžkelė. Šio krašto gyventojų genuose nuo seno užprogramuota neapykanta bet kokiam pavergėjui“⁴.

Per Mažąją Lietuvą sklidusios Vakarų civilizacijos naujovės turėjo įtakos suvalkiečių, ypač zanavykų, buičiai, visai jų materialinei kultūrai, tarpusavio santykiams, papročiams. Tai neabejotinai atsiliepė ir Zanavykijos kraštovaizdžiui, ir gyventojų charakteriui.

Visiems žinoma, kad zanavykų sodybos skendi medžiuose. Galimas daiktas, kad trobesių apželdinimas medžiais, nemažų vaismedžių sodų tradicija irgi galėjo ateiti iš Rytų Prūsijos, kurios valdžia XVI–XVII a. instrukcijose seniūnams ir valstiečiams primygtinai ragino kasmet prie namų pasisodinti bent po dešimtį vaismedžių. „Prūsijos įdomybių“ autorius Motiejus Pretorijus, rašęs XVII a. pabaigoje, teigia, jog kaimuose būdavę net po porą sodų prie kiekvienos sodybos, ir per vestuves į vyro namus parvežta marti turėdavusi juos kiekvieną apdovanoti kuo nors iš savo kraičio. Jonas Totoraitis tvirtina, kad impulsą Griškabūdžio apylinkėse sodybas apželdinti medžiais davęs jo tėvo pavyzdys.

„Pradžia buvo tokia, – rašo Totoraitis. – Mano tėvas ir broliai, važiuodami į Naumiestį, palei kelią ant Novos kranto, Murinų kaime, vieno ūkininko lauke matydavo gražų sodintą pušynėlį. Gėrėdamiesi juo užsigeidė ir patys tokį turėti. Tėvas davė puskartę kviečių vienam elgetai, kad girioje pririnktų žiemą pušinių skujų sėklai. Jas išdžiovinu, sėklas iškratė ir pavasarį pasėjo į blogiausią smiltinę žemę, kur javai blogai auga. Šalia prisodino alksnelių ir berželių ir aptvėrė, kad galvijai neįeitų. Po kelerių metų sužaliavo graži jauna giraitė. Daug kas ėmė ja gėrėtis. Pavyzdys ėjo iš kaimo į kaimą. Mano tėviškė davė ir kitą pavyzdį: užsiaugino čiepu, pasisodino didelį sodą. Tas pavyzdys iš Griškabūdžio parapijos perėjo į Sintautų, Lukšių, Šakių ir kitas“⁵.

³ Ten pat, p. 588, 589.

⁴ Blaževičius K. Atgimimo dainius, *Suvalkija*, Marijampolė, 1999, nr. 4, p. 43.

⁵ Totoraitis J. *Sūduvos Suvalkijos istorija*, p. 656, 657.

Panašiai tvirtina ir sintautiško poeto Prano Vaičiaičio brolis kun. Juozas Vaičaitis savo atsiminimuose:

„Tas medelių pamėgimas pasiliko ir vaikuose. Nusiziūrėję į tėvus, vaikai kas pavasaris parsinešdavo visokių medelių iš kur pakliuvo ir kišdavo į žemę apie trobas“⁶.

Dėmesį atkreipia ne tik zanavykų sodybos, trobesiai, jų išplanavimas bei vidaus įranga, bet ir žmonių apranga, o ypač tautiniai merginų ir moterų kostiumai. Jų tyrinėtojai tvirtina, kad

„tai puošniausi rūbai visoje Lietuvoje, išsiskiriantys sodriais spalvų bei raštų deriniais baltumu spindinčiame fone. [...] Prijuostės – spalvingiausia ir puošniausia suvalkietės tautinio rūbo dalis. Ritmiškai besikartojantys stilizuotų lelijų žiedai, jų krypties bei spalvų kaita šiuose audiniuose sudarydavo žaismingą vaivorykštės gamą. [...] Kai kuriose prijuostėse audėjos išausdavo net 150–200 lelijų žiedų, tarp kurių dar įmargindavo įvairias „žvaigždutes“, „taureles“⁷.

Visa tai liudija zanavykių estetinį skonį ir nepaprastą nagingumą. O ir skrybėles bene pirmieji pradėjo dėvėti kaip tik zanavykai, antraip nebūtų atsiradusi patyčių dainelė „Zanavyko skrybėlė, po skrybėle – utėlė...“

Galima būtų paminėti ir daugiau zanavykų išskirtinių materialinės kultūros ir buities bruožų. Pavyzdžiui, kad ir tokį, atrodo, menkniekį, kaip nusiauto naminio apavo palikimą priemenėje už durų. Šitaip juk išsaugoma būsto švara.

Pereikime prie zanavykų būdo, jų charakterio savitumų. Psichologas Sigitas Kregždė sako:

„Charakterį mes paprastai, tradiciškai suprantame kaip žmogaus gyvenime susiformavusių individualių psichinių savybių, pasireiškiančių asmenybei tipiškomis aplinkybėmis, visumą. [...] Tautos istorija, ekologija, gyvenimo būdas, tradicijos fiksuoja santykiškai gana pastovią socialinę aplinką, kuri turi lemiamą įtakos tautinio charakterio bruožų formavimuisi. Per šiuos du struktūrinius komponentus, ko gero, ir būtų racionalu pažvelgti į tautinį lietuvių charakterį“⁸.

O atskirai sustojęs prie suvalkiečių charakterio jo savitumo atsiradimą autorius išžiūri nepalyginamai geresnėje šio krašto ekonominėje padėtyje ir rašo:

„Ko gero, suvalkietis savaimė nebūtų suvalkietis, jeigu Suvalkijoje pusę amžiaus anksčiau negu visoje Lietuvoje nebūtų buvusi panaikinta baudžiava, jeigu dėl vokiečių įtakos nebūtų susiformavę stambesni ūkiai“⁹.

⁶ Vaičaitis P. *Raštai*, Vilnius, 1996, p. 284.

⁷ Stravinskienė A. *Lietuvių tautiniai drabužiai*, Vilnius, 1994, p. 27.

⁸ Kregždė S. *Tautinis lietuvių charakteris*, Vilnius, 1994, p. 5.

⁹ *Ten pat*, p. 10.

Taigi pajėgesnis ūkis, tvirtesnė ekonominė padėtis, tada ir žmogus stipresnis, labiau pasitikintis savimi, drąsesnis bendraudamas su kitais žmonėmis arba, kaip apie zanavykus sakyta, statesnio būdo.

Bet geriau pamėginkime zanavykus apibūdinti pačių zanavykų liudijimais. Pirmiausia skaitome Justiną Staugaitį. Jis savo 1921 m. darbe „Zanavykai“ yra pateikęs gana išsamią tiek materialinės, tiek dvasinės zanavykų kultūros charakteristiką.

„Bežiūrėdamas į kaimiečius, – rašo J. Staugaitis, – padariau pastabą, kad juo sunkesnės kuriame krašte būta baudžiavos, juo šiurkštesnio, stambesnio, žemesnio būdo esama ten žmonių. Ir atbulai. Taigi zanavykas apsiėjime laisvesnis, švelnesnis, atviresnis, prietelingesnis negu kiti lietuviai“¹⁰.

Toliau autorius išskiria kai kuriuos būdingus zanavykų charakterio bruožus, kurie jam krenta į akis, kai lyginama su kitų Lietuvos kaimo žmonių būdu. Jis ypač pabrėžia tai, kad zanavykai tvirtai laikosi duoto žodžio, labai gerbia senelius, gelbsti vieni kitus nelaimėje, yra padorūs, nesikeikia. Esą „ypač moteriai keikti čia laikoma dideliu pažeminimu“¹¹. Pažeminimu jos pačios, o ne kito asmens. J. Staugaitis iškelia zanavykų bendravimą su giminaičiais: jie kviečia vieni kitus į įvairias šventes, vestuves ir pan. Autorius ypač atkreipia dėmesį į savarankiškesnę zanavykės moters padėtį šeimoje ir visuomenėje.

„Visur Lietuvoje, – rašo jis, – atvažiuojes pas ūkininką į svečius, matai, kad jis čia ponas: jis tave pasitinka, jis tave veda į vidų, jis tave kalbina, vaišina. Moteris tik retkarčiais tepasirodo. Zanavykuose atbulai: moteris išeina į priešakį, ji smagi, laisva, drąsi, kalbi. Gera, jei vyras jai padeda, bet niekuomet nelenda už akių“¹².

Demokratiški santykiai ir šeimoje, joje nėra vaikų kulto. Visi turi savo įprastas vietas prie stalo, tėvas visuomet užstalėje, jis ir duonos kepalą raiko.

Ypač vertas dėmesio J. Staugaičio aprašytas zanavykų valstiečių etiketas, kuris liudija pagarbą bet kuriam žmogui, nepaisant jo socialinės padėties. Zanavykas visuomet pasveikina kelyje sutiktą visai jam nepažįstamą žmogų. Pakelėje radęs dirbančius taria jiems „Padėk, Dieve!“ – tradicinį anų dienų sveikinimą ir palinkėjimą. Ganančiam piemenukui sako: „Pargink!“, o tasai dėdei irgi mandagiai atsako: „Dar nepriganiau“. Atradęs bevalgančius, jiems taria: „Sotink, Dieve!“ Kaip visa tai atrodo archajiška civilizuoatam šiandienos žmogui!

Labai įdomus J. Staugaičio pastebėtas zanavykų svečiavimosi etiketas – kaip svečias privalo elgtis. Čia iškyla zanavyko vidinė kultūra bei asmens orumas.

„Jei svečias norima vaišinti, – rašo J. Staugaitis, – tai jis lig paskutinosios turi dėkoti, kad nereikią. Jei prisimynus prašoma prie stalo, tai svečias turi eiti nenoromis,

¹⁰Staugaitis J. Zanavykai, p. 70.

¹¹Ten pat, p. 71.

¹²Ten pat.

vis dėkodamas. Sėsti prie stalo reikia iš tolo, atsilošus; Dieve saugok, ant stalo užsigulti! Valgiai reikia imti palengva, lyg kad nenoromis, kramtyti ir ryti pamažėle, vis šnekučiuojant, valgyti nedaug, žiūrėti, kad ant stalo dar liktų. Būtų labai negražu paimti paskutinis kąsnis. [...] Pavalgius reikia, kitų nelaukiant, nuo stalo atsitraukti“¹³.

Vadinasi, zanavyko savigarba neleidžia net ir labiausiai išalkusiam tai parodyti. Visais atvejais būtina, jo įsitikinimu, išlaikyti savo orumo jausmą.

Be jau paminėtų dalykų, J. Staugaitis pabrėžia ano meto zanavykų vaišingumą. Jį nepaprastai jautriai eilėraštyje „Yra šalis“ apdainavo poetas Pranas Vaičaitis:

*Bent tave meiliai pavaišina,
Kaip tik nueisi į svečius. –
Ten tave myli, valgydina,
Kiek daleidžia išteklius¹⁴.*

Zanavykų tradicinis etiketas reikalauja ne tik svečius tinkamai pavaišinti, bet ir būtinai išleisti, išlydėti ne tik pro duris, bet ir pro vartus¹⁵. Tokių zanavykų valstiečių vaišingumą, pakeleivingo žmogaus padėties suvokimą ir pastangas jo kelionę palengvinti prisimena Algirdas Gustaitis, karo metu keliavęs per Zanavykus Kudirkos Nau miesčio link: „*Gyventojai mielai dalijasi tuo, ką turi, duoda net neprrašyti. Vaišingi, malonūs suvalkiečiai*“¹⁶.

Tad vargu ar teisus Juozas Baltušis, sakydamas, kad suvalkiečiai net šulinius rakina. O jeigu ir rakina kada, matyt, tam yra pagrindo, ir daro tai visai ne iš šykštumo.

J. Staugaitis yra pabrėžęs ir suvalkiečių paprotį vienas kitam padėti sunkiomis valandomis¹⁷. Tokia savitarpio pagalba buvo grindžiamos įvairių sunkesnių bei daugiau darbo rankų reikalaujančių ūkio darbų (mėšlavežio, šienapjūtės, rugiapjūtės, linarovio, linamynio, kūlimo) talkos. Už jas nebuvo reikalaujama atlygio, tik pasi- vaišinama pabaigtuvių metu. Tokia pagalba buvo ir paprotys einant į šermenis ar mirusiojo *keturnedėlį* (ketvirtynas) nusinešti bent kiek maisto produktų – mėsos, sūrio, sviesto ir pan. Materiali parama – tai ir savita užuojautos forma mirusiojo šeimai. Uršulė Žemaitienė itin pabrėžia šitokiais atvejais buvusį suvalkiečių solidarumą.

„Geri kaimynai, – sako ji, – mirusiojo namiškius labai užjaučia ir padeda: prižiūri jų kiemo tvarką, pašeria ar pagirdo jų gyvulius. Jeigu lieka maži vaikučiai, juos paima į savo namus, keli išsidalina, juos prižiūri, valgydina ir kaip galėdami linksmina“¹⁸.

Tikrai galima pritarti teiginiui, jog „*gražioje ir doroje aplinkoje išauge žmonės buvo dvasingi, gyveno santarvėje, padėdavo vieni kitiems*“¹⁹. Ne veltui VDU žurnalistikos kursą skaitęs Juozas Eretas, šveicaras pagal kilmę, taip trumpai aptaria

¹³Ten pat.

¹⁴Vaičaitis P. *Raštai*, p. 24.

¹⁵Staugaitis J. *Zanavykai*, p. 72.

¹⁶Gustaitis A. Karas braukia kruviną ašarą, *Suvalkija*, 1998, nr. 4, p. 7.

¹⁷Staugaitis J. *Zanavykai*, p. 89.

¹⁸Žemaitienė U. Suvalkiečių laidotuvių apeigos ir raudos, *Ateitis*, Čikaga, 1951, nr. 3.

¹⁹Bosas J. Pervazninkų kaimui – 460 metų, *Suvalkija*, 1999, nr. 4, p. 52.

savo suvalkietės žmonos kraštiečius: „Zanavykai – pasiturintys, tautiškai susipratę, religingi“²⁰.

Labai jautriai ir išvalgiai zanavykų charakterį yra apibūdinusi rašytoja Petronėlė Orintaitė straipsnyje, skirtame bendrinės lietuvių kalbos tėvo Jono Jablonskio 140-osioms gimimo metinėms.

„Zanavykai, – rašo ji, – itin ryškūs tiesiu būdu ir įstangiu darbštumu. Auglus gymis, atviras žvilgsnis, kaimietiškas paprastumas. Lėta, bet oriai savigarbi elgsena. Atkablūs ir tvarkingi, tik nespirtūs. Net kalbėsena rambi, vangiai nutęsiama, kaip sako: jie ne kalba, o giedote išgieda žodžius. Neiškalbūs. Tačiau šnekta raiški ir skambiai įspūdinga, nors ne gražbyli, o tiesmukiškai taupi, stačiokiška. Žodžiai tariaimi skalsiai, vis dar lyg apmąstant, todėl brandaus svorio ir prasmingi. Mintys brėžiamos nuosekliai ir grubiu statumu, be suktų padailinimų ar gudrių užuolankų. Darbe ar kalbom zanavykas tuščiom nesišvaisto, verčiau patyli. Atkeleiviui iš kitur šio kampo žmonės rodosi lyg šiurkštoki ar nemandagūs. Lyg ne gana civilizuoti, primityvūs. Kitą ir pykina toks šnekos ir elgesio delsumas ir rupumas. [...] Zanavykų ūkininkai darbštūs ir pajėgūs, bet saikingi: pėdos į riščių neplaka. Viskas eina palengva, apdairiai“²¹.

Galėtume tokią charakteristiką palydėti netgi rusišku priežodžiu: „Ramiau važiuosi, toliau nuvyksi“. Ne veltui ir Lietuvą pamilęs lietuvių poezijos vertėjas į rusų kalbą Georgijus Jefremovas teigia, jog jam imponuoja lietuvių charakteris:

„Nacionalinis lietuvių charakteris man labai patinka, – sako jis. – Jį apibūdintų trys žodžiai – solidumas, pakantumas ir ironija (arba autoironija)“²².

Tai tinka zanavyko charakteristikai.

Deja, tik senojo, ikisovietinio laikotarpio kaimui. Gyvenimas „sovietiniame rojuje“ daug ką pakeitė. Okupacijos dešimtmečiai atsiliepė ir zanavykų kaimo buičiai, žmonių tarpusavio santykiams, papročiams ir pačiam žmonių būdai. Šiandien jau daug kas yra kitaip.

„Deja, – rašo Jonas Bosas, – bolševikmetis sumaitojo daug ką, o ir dorą buvimo sanklodą. Prievarta, represijos, teroras, išdavystės, vienkiemų išdraskymas ir kaimo bendruomenės sunaikinimas sugriovė žmonių dvasinio gyvenimo rūmą. Padažnėjo pykčio, godumo, pavydo, girtavimmo, nesantaikos“²³.

Galima būtų pridurti ir tai, kad Zanavykija tuo laikotarpiu itin daug nukentėjo, nes kaip tik čia sovietai rado daug

²⁰Eretas J. Išdagų Uogintai, *Zanavykija*, t. 2, Čikaga, 1979.

²¹Orintaitė P. Paaukotas gyvenimas, *Suvalkija*, 2000, nr. 3, p. 5.

²²Gerbutavičius R. Vertėjas Lietuvoje jaučiasi kaip rojuje, *Lietuvos rytas*, 2001, nr. 171, p. 5.

²³Bosas J. Pervazninkų kaimui – 460 metų, p. 53.

„buožių“ – tvirtai išikūrusių, gražiai ūkininkaujančių. „Svieto lygintojams“ tokie žmonės, savo triūsą sukūrę gražią aplinką, ekonomiškai stiprius ūkius – Suvalkijoje ūkiai tarp vaikų nebuvo dalijami – buvo lygūs priešams. Tokie „priešai“ buvo pirmiausia tremiami į Sibirą. O kur dar Suvalkiją trypę hitleriniai okupantai, gražius ūkius, sodybas nusiaubę Antrojo pasaulinio karo frontai. Visa tai neabejotinai turėjo įtakos ir išlikusiųjų dvasinės kultūros kaitai.

Vis dėlto drauge su zanavyku Zenium Šileriu galime pasakyti:

„Virš visos Suvalkijos dar juntamos Kūrėjo dosniai pažertos išminties, darbštumo ir sąžiningumo sėklos, kurių daigai saugojo gerą šio krašto vardą, o sunkiausiu metu lėmė tautos likimą. Kaip priekaištauti tiems flegmatiškai santūriems, pragmatiškos mąstysenos zanavykams, nuo seniausių laikų kupiniems dvasinės pilnatvės, bet į storas tautosakos knygas surašiusiems tik mažą dalelę jų sąmonėje ir vangiam tarpusavio bendravime slėpėjusių lobių?“²⁴

Telydi ir toliau ši Kūrėjo dovanota kultūros savitumo sėkla, jų pačių užsitarnauta ir gausiai prakaitu laistyta, Zanavykų kraštą, jo darbščiuosius žmones, kad nepaisydami likimo siunčiamų audrų, jų linų laukus su žeme sumaišančių uraganų ir kitų išmėginimų zanavykai būtų ištikimi tėvų ir protėvių šventai saugotoms tradicijoms, savo kalbai, kad ir ateityje išliktų orūs, kupini savigarbos, bet gerbiantys ir visus kitus, kurie yra tos pagarbos verti. Charakterio tiesumas, tvirtumas – laimingesnės ateities laidas.

Straipsnio rankraštis įteiktas 2001 08 09, serijos „Lietuvos valsčiai“ Lietuvos lokaliųjų tyrimų mokslo darbų komisijos įvertintas 2007 07 22, skelbti parengtas 2010 03 08.
Straipsnis numatomas spausdinti „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Griškabūdis“ (vyr. redaktorius ir sudarytojas *Vingaudas Baltrušaitis*).

Straipsnio kalbos redaktorius *Albinas Masaitis*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas*.

Straipsnio priedai, skelbiami atskirai (tam skirtuose leidinio skyriuose):

1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

© Skelbiant ar bet koku būdu panaudojant bet kurį svetainės www.llt.lt tekstą ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti interneto svetainės „Lietuvos lokaliniai tyrimai. www.llt.lt“ visą nesutrumpintą pavadinimą, tomo (darbo) sutartinį kodinį pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data) .

²⁴Šileris Z. *Pranas Vaičiaitis: epocha, gyvenimas, kūryba*, Marijampolė, 2001, p. 12.